

Nuva^{ry}

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto

HYVIL

OHJEITA NUORISOVALTUUSTO- TOIMINTAAN HYVINVOINTIALUEILLA

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry ja
Hyvinvointialueyhtye Hyvil Oy yhteistyöopas

Sisällys

1

Johdanto

2

Miksi hyvinvointialueella on nuorisovaltuusto

3

Nuorisovaltuustotoiminnan lakipohja

Alueellisen nuorisovaltuuston jäsenten valinta
Nuorisovaltuuston asema hyvinvointialueella

4

Toimiva alueellinen nuorisovaltuusto

Alueiden ja kuntien yhdyspinnat
Toimintaedellytykset
Työntekijän tuki
Perehdytys ja koulutus
Hyvät käytänteet

5

Lisätiedot ja lähteet

1 Johdanto

Hyvinvointialuelain 32 §:n mukaisesti jokaisella 21 hyvinvointialueella tulee olla nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä nuorten vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi.

Lain mukaan alueellisen nuorisovaltuuston asettaa aluehallitus ja sen on huolehdittava nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä. Näitä nuorisovaltuustoja kutsutaan alueellisiksi nuorisovaltuustoiksi tai tuttavallisemmin alnuiksi.

Tämä Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton ja Hyvilin tuottama opas tarjoaa tietoa alueellisista nuorisovaltuustoista, niiden jäsenten valinnasta sekä muista alnu-toiminnan erityispiirteistä verrattuna kuntien nuorisovaltuustoihin. Alueellinen nuorisovaltuusto poikkeaa kunnan nuorisovaltuustosta esimerkiksi siinä, ettei sen jäseniä valita vaaleilla.

Suomen Kuntaliitto ry. ja Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry. ovat toimittaneet yhteistyössä oppaan kuntien nuorisovaltuustojen perustamisen ja toiminnan tueksi ([Ohjeita kunnan nuorisovaltuuston perustamiseen ja toimintasäännön laatimiseen](#)). Oppaassa ohjeistetaan kuntia ja nuorisovaltuustoja toimimaan lain puitteissa, ja siinä on hyviä käytänteitä ja esimerkkejä toiminnan järjestämiseksi. Koska alueellinen nuorisovaltuusto toimii ja vaikuttaa pääosin samoin tavoin kuin kunnan nuorisovaltuusto, näitä ohjeita voidaan yhtä lailla soveltaa myös hyvinvointialueilla ja alueellisissa nuorisovaltuustoissa.

2 Miksi hyvinvointialueella on nuorisovaltuusto?

Nuorisovaltuustotoiminnasta on saatu hyviä kokemuksia kunnista ja ne ovat siksi luonteva tapa varmistaa nuorten osallisuus myös hyvinvointialueiden päätöksenteossa. Ne ovat lisäksi arvokas väylä päättäjien ja nuorten väliselle vuoropuhelulle.

Hyvinvointialuelain 32 §:n mukaan alueelliselle nuorisovaltuustolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla nuorisovaltuusto arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. Alueellinen nuorisovaltuusto ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin, tekee aloitteita ja kannanottoja, edustaa nuoria eri työryhmissä ja toimielimissä sekä järjestää tapahtumia ja kampanjoita.

Alueelliset nuorisovaltuustot koostuvat kuntien nuorisovaltuustojen valitsemista jäsenistä. Tämän lisäksi alueellisessa nuorisovaltuustossa voi olla vapaita paikkoja kenelle tahansa hyvinvointialueella vaikuttamisesta kiinnostuneelle nuorelle. Nuorisovaltuustot tekevät keskenään paljon yhteistyötä ja sujuvan tiedonkulun varmistaminen hyvinvointialueen ja kuntien välillä onkin tärkeää.

Nuorisovaltuustoja perustettaessa ja kehittäessä tulee ottaa huomioon nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua nuorisovaltuuston toimintaan ja sitä kautta vaikuttamiseen. Tämä edellyttää yleisen syrjimättömyyden lisäksi erityisen huomion kiinnittämistä muun muassa kielellisiin kysymyksiin.

Nuorisovaltuustojen tulee edustaa moninaisuudessaan kaikkia alueen nuoria. Alueellinen nuorisovaltuusto toimii ja vaikuttaa alueiden erityispiirteet ja uudet hallintorakenteet huomioiden.

Vuoden 2023 Nuorisovaltuustoselvitys osoitti, että nuoret ovat lähteneet mukaan alueelliseen nuorisovaltuustoon koska he haluavat vaikuttaa hyvinvointialueen asioihin ja ovat kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista. Nuorisovaltuustojen vaikuttamismahdollisuuksissa on kuitenkin merkittävää alueellista vaihtelua, sillä laki on tulkinnanvarainen vaikuttamiskeinojen ja -kohteiden suhteen. Osa nuorista kokeekin, että vaikuttamismahdollisuudet ovat olleet rajallisia, tai että asioista keskustellaan ja päätetään sellaisissa paikoissa, joihin nuoria ei ole kutsuttu.

Nuorisovaltuustot tarvitsevat riittävät resurssit, jotta nuorisovaltuusto voi tarjota päättäjille arvokasta nuoria koskevaa tietoa, toimia vaikuttavasti ja kuulla alueensa nuoria riittävän laajasti. Lisäksi on olennaista, että jokainen päättäjä valitsee kuulla nuoria kaikissa päätöksenteon, sekä muiden prosessien vaiheissa. Riittävin resurssein ja vakaan aseman turvin nuoret voivat keskittyä aihekysymyksiin sen sijaan, että aika menisi oman aseman turvaamiseen hyvinvointialueen päätöksenteossa.

3 Nuorisovaltuuston toiminnan lakipohja

Alueellisen nuorisovaltuuston jäsenten valinta

Hyvinvointialuelain 32 §:n mukaan aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä (alueellinen nuorisovaltuusto). Alueellisen nuorisovaltuuston jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien nuorisovaltuustojen jäsenistä siten, että kustakin valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi alueelliseen nuorisovaltuustoon voidaan valita muita henkilöitä.

Vaikuttamistoimielimiä koskevan säännöksen perusteluissa (HE 241/2020 vp.) jäsenten osalta on todettu, että jäsenet tulisi valita kuntalain 26 §:n mukaisten, hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valittaisiin vähintään yksi edustaja. Tällä korostettaisiin yhtäältä hyvinvointialue- ja kuntatason vaikuttamistoimielinten välistä yhteyttä sekä toisaalta kuntien vaikuttamistoimielinten tasapuolista edustusta. Muilta osin jäsenmäärä, kokoonpano sekä vaikuttamistoimielinten valinta ja esimerkiksi toimintatavat jäisivät hyvinvointialueen päätettäväksi. Näin voitaisiin ottaa huomioon erilaiset alueelliset olosuhteet. Vaikuttamistoimielimet voidaan valita esimerkiksi kahdeksi vuodeksi tai pidemmäksi toimikaudeksi.

Edellä todetun perusteella hyvinvointialuelaki ainoastaan edellyttää, että hyvinvointialueen kunkin kunnan nuorisovaltuustosta valitaan alueelliseen nuorisovaltuustoon vähintään yksi edustaja.

Tällä varmistetaan hyvinvointialueen kuntien tasapuolinen edustus.

Muilta osin nuorisovaltuuston kokoonpano on hyvinvointialueen päätettävissä ja vaalikelpoisia alueelliseen nuorisovaltuustoon ovat myös muut hyvinvointialueella asuvat nuoret. Laissa myöskään ei ole määritetty niitä tilanteita, milloin nuorisovaltuutettu menettäisi vaalikelpoisuuden. Laki antaa kokoonpanon osalta liikkumavaraa hyvinvointialueelle. Tämän perusteella alueellisen nuorisovaltuuston jäsenyyden pysyvyys ei tarvitse olla riippuvainen kunnan nuorisovaltuuston jäsenyydestä. Nimeämisen jälkeen kunnissa tapahtuvien nuorisovaltuustojen kokoonpanomuutosten ei siten tarvitse vaikuttaa alueellisen nuorisovaltuuston kokoonpanoon.

Hyvil ja Nuva ry suosittavat, että hyvinvointialueelta pyydetäisiin hyvinvointialueen kunnat esittämään omat edustajansa alueelliseen nuorisovaltuustoon tiettyyn määräpäivään mennessä, jonka jälkeen alueellinen nuorisovaltuusto nimettäisiin toimikaudeksi. Tällöin voidaan varmistaa jatkuvuus ja ryhmäytyminen alueellisessa nuorisovaltuustossa, mikä osaltaan vahvistaa nuorisovaltuuston toimintaedellytyksiä. Lisätietoja alueen nuvien toimikausien yhtenäistämiseen löydät [vinkkilistasta](#) Nuva ry:n materiaalipankista. Ero alueellisesta nuorisovaltuustosta siten tapahtuisi eri pyynnöstä.

Nuorisovaltuuston asema hyvinvointialueella

Alueelliset nuorisovaltuustot ovat nk. vaikuttamistoimielimiä. Hyvinvointialuelain alueellista nuorisovaltuustoa koskevan säännöksen perustelujen (HE 241/2020 vp.) mukaan vaikuttamistoimielimet eivät ole hyvinvointialuelain 35 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueen toimielimiä, eivätkä vaikuttamistoimielinten jäsenet näin ollen ole hyvinvointialuelain 74 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueen luottamushenkilöitä, joten he eivät hoida tehtäväänsä virkavastuulla. Koska vaikuttamistoimielimet eivät ole hyvinvointialueen viranomaisia, niille ei myöskään voida delegoida toimivaltaa, joten itsenäistä päätösvaltaa nuorisovaltuustolla ei ole. Hyvinvointialuelain, hallintolain ja hallintosäännön kokous- ja hallintomenettelyä koskevia säännöksiä ja määräyksiä ei tarvitse soveltaa nuorisovaltuustoissa, jolloin ne voivat toimia vapaammin menettelymuodoin.

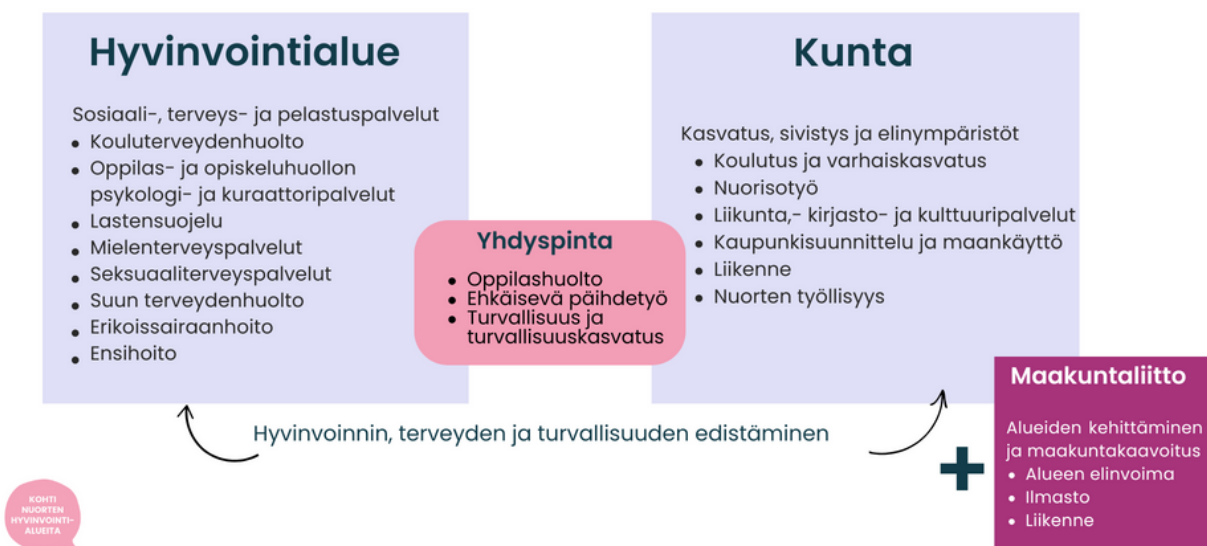
Nuorisovaltuustolle kannattaa laatia toimintasääntö, jonka valmistelussa nuoret ovat mukana ja jonka aluehallitus hyväksyy. Toimintasäännössä kannattaa mainita muun muassa nuorisovaltuuston lakisääteiset ja mahdolliset muut tehtävät, jäsenten lukumäärä ja valintatapa, toimikausi, kokous- ja toimintakäytännöt, puheenjohtajan valinta, sihteerin tehtävien hoitaminen, toimintasuunnitelman laatiminen ja toimintakertomuksen antaminen sekä yhteistyö kuntatason vaikuttamistoimielimen kanssa. Toimintasäännön tulisi jättää vaikuttamistoimielimelle mahdollisuuksia kehittää myös itse toimintaansa haluamaansa suuntaan.

Nuva ry. on laatinut kunnille [toimintasääntömallin](#), joka löytyy Nuvan materiaalipankista ja jota voi pienin muutoksin soveltaa myös hyvinvointialueilla.

4 Toimiva alueellinen nuorisovaltuusto

Alueiden ja kuntien yhdyspinnat

Mihin vaikutetaan kunnassa, mihin hyvinvointialueella?

Toimivan nuorisovaltuuston perusta on aktiivinen yhteydenpito ja vuoropuhelu alueen kuntien kanssa. Alueellisen nuorisovaltuuston esityslistassa kannattaa olla kohta kuntien kuulumisille ja vastaavasti kunnissa varata oma aika alnun edustajille kertoa käsiteltävänä olevista asioista ja muista ajankohtaisista suunnitelmista.

Alnun kokousten esityslistat kannattaa lähettää myös kuntien nuorisovaltuustojen ohjaajille, jolloin he voivat tarvittaessa kysellä ja muistuttaa kunnan nuvaa keskustelemaan ja ottamaan kantaa ajankohtaisista aiheista. Mahdollisuuksien mukaan hyvinvointialueen kannattaa pitää muutenkin yhteyttä kuntien nuvien ohjaajiin viestein tai etätapaamisilla muutaman kerran vuodessa. Tässä voi hyödyntää yhteistyötä maakuntaliiton tai muun maakunnallista nuorisotyötä koordinoivan tahon kanssa. Joillakin alueilla ohjaajat kokoontuvat aina samalla kuin alnukin, jolloin on pystytty yhteisillä kyydeillä myös ratkomaan syrjäseutujen edustajien haasteita kokouspaikalle kulkemisessa.

Toimintaedellytykset

Nuorisovaltuuston rooli hyvinvointialueella on osallistua päätöksentekoon aloitteilla ja lausunnoilla sekä kannanotoilla. Nuorisovaltuuston tehtäväkenttä ulottuu kaikkiin toimintoihin, joilla on merkitystä nuorten, heidän elinolosuhteidensa ja heidän tarvitsemien palvelujen kannalta. Jotta alueellinen nuorisovaltuusto kykenee tekemään sille osoitettua vaikuttamistyötä, tulee sille antaa riittävästi tietoja muun muassa ajankohtaisista hankkeista. Niillä tulisi olla myös mahdollisuus osallistua sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun alueellisen hyvinvointikertomuksen laadintaan. Ne voivat myös oma-aloitteisesti ottaa kantaa ja esimerkiksi lausua sellaisista asioista, joiden ne arvioivat olevan merkittäviä lasten ja nuorten näkökulmasta.

Työntekijöiden tuki

Alueellinen nuorisovaltuusto vaatii toimiakseen hyvinvointialueen nimeämän aikuisen tuen, jolla on riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen. Tyypillisesti tukiaikuisen tehtäviin kuuluu muun muassa ryhmäytymisestä, perehdytyksestä, kokoustiloista ja -tarjoiluista sekä nuorten matkakorvauksista ja kokouspalkkioista huolehtiminen sekä kokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen valmistelu yhdessä puheenjohtajiston kanssa. Tärkeä tehtävä on myös huolehtia, että hyvinvointialueen viranhaltijat sekä aluevaltuutetut tunnistavat nuorisovaltuuston roolin hyvinvointialueella, ja että päätöksenteossa olevat asiat tuodaan oikea-aikaisesti nuorisovaltuuston käsittelyyn. Vaikuttavuuden näkökulmasta onkin hyvä asia, että tukiaikuisilla on tiivis yhteys hallintoon.

Vuoden 2023 nuorisovaltuustoselvityksen mukaan tukiaikuisten työtehtävät sekä käytettävissä oleva työaika vaihtelevat hyvinvointialueiden kesken merkittävästi. Tukiaikuisen tehtäväkuva on kuitenkin laaja ja kuuluu osalla alueista kokonaisuudessaan yhden henkilön vastuulle muiden työtehtävien ohella. Suurimmaksi osaksi tehtävät on kuitenkin jaettu useamman ihmisen kesken. Nuorisovaltuustolle voi olla nimetty hyvinvointialueelta esimerkiksi erikseen nuorten kanssa tekemisissä oleva ohjaaja sekä tekninen sihteeri. Muutamilla nuorisovaltuustoilla on lisäksi nuorten keskuudesta nimetty sihteeri, mutta iso osa tukiaikuisen työajasta menee silti esityslistojen ja pöytäkirjojen valmisteluun.

Nuorisovaltuuston tukiaikuisena toimitaan hyvinvointialueilla esimerkiksi osallisuuskoordinaattorin, perhekeskuskoordinaattorin, ehkäisevän päihdetyön asiantuntijan, hallinnon asiantuntijan sekä osallisuus- ja yhdyspintapäällikön tehtävissä.

Tämä on valtava ero kuntien nuorisovaltuustoihin verrattuna, joissa ohjaajana toimii pääosin nuorisotyöntekijöitä. Hyvinvointialueiden työntekijöillä voi olla siten kuntien nuorisovaltuustojen ohjaajiin verrattuna vähemmän kokemusta nuorten kanssa työskentelystä, mutta toisaalta monissa tapauksissa tiiviimpi yhteys hallintoon. Tämä tulisi huomioida tukiaikuisten koulutuksessa ja heille tarjottavassa tuessa.

Perehdytys ja koulutus

Nuorisovaltuuston jäsenet päättävät itse, nuorilta nuorille -periaatteen mukaisesti, miten jakavat roolit ja mihin haluavat vaikuttaa.

Alun kannattaa suunnitella itselleen vuosikello tai muun toiminnan tavoitteellisuuteen tähtäävä asiakirja toiminnan suunnittelun avuksi.

Kauden alkaessa järjestetään perehdytystä ja koulutusta toimintaan. Myös ryhmäytymiseen esimerkiksi erilaisten aktiviteettien avulla ja mahdollisuuteen nuorten viettää aikaa keskenään vapaamuotoisemmassa hengessä kannattaa panostaa. Kauden aikana koulutuksia ja ryhmäytymistä kannattaa järjestää uudestaan sopivin välein kun jäsenet vaihtuvat.

Sisäiselle viestinnälle kannattaa luoda selkeät käytännöt alusta alkaen, sopia miten, kenelle ja missä kanavissa ilmoitetaan tapaamisista tai käydään keskustelua. Nuorisovaltuustolle asetetaan kausikohtainen oma budjetti, jolla toiminnasta koituneet kustannukset katetaan ja jota nuorten on helppo myös itse seurata.

Hyvät käytänteet

Kuten kuntien, myös hyvinvointialueiden nuorisovaltuustoissa on eri määrä ja eri ikäisiä jäseniä, ja toimikausi kestää tyypillisesti yhdestä kahteen vuotta.

Nuorisovaltuuston toimintaa ja toimielienedustajien työtä voi tukea valitsemalla nuoria tukevia kummivaltuutettuja. Lue lisää kummitoiminnasta Nuva ry:n [laatimasta vinkkilistasta](#). Lisäksi alueella kannattaa ottaa käyttöön muitakin pysyviä nuorten ja päättäjien vuoropuhelua edistäviä tapahtumia tai tilaisuuksia. Nämä voivat olla rentoja yhteisiä kahvihetkiä, tai esimerkiksi yhteistä kouluttautumista.

Toiminta alueellisissa nuorisovaltuustoissa on hyvin samankaltaista kuin kuntienkin nuvissa, joten lisää vinkkejä ja ideoita kannattaa katsoa Kuntaliiton kanssa tehdystä oppaasta sekä Nuva ry:n materiaalipankista.

5 Lisätiedot ja lähteet

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry (Nuva ry) on nuorten osallisuuden asiantuntija. Liitto toimii Suomen nuorisovaltuustojen ja muiden nuorten vaikuttajien edunvalvonta-, palvelu- ja yhteistyöjärjestönä.

Liitto edistää nuorisovaltuustojen asemaa ja parantaa nuorten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Tarjoamme tukea ja koulutuksia myös nuorisovaltuustojen ohjaajille, viranhaltijoille ja päättäjille. Tuki- materiaaleja löytyy lisäksi liiton materiaalipankista.

Alueellisen tason toimintaa nuorille järjestävät piirit. Piirien yhteystiedot löydät liiton nettisivuilta sekä piirien sosiaalisen median kanavista.

Ota meihin yhteyttä niin suurissa
kuin pienissä kysymyksissä: toimisto@nuva.fi

www.nuva.fi

Tietoa liitosta, nuorisovaltuustotoiminnasta
sekä tarjoamistamme palveluista

Hyvil Oy

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy on palvellut 1.1.2023 lähtien Hyvinvointialueiden luottamushenkilöitä, viranhaltijoita tai työntekijöitä. Hyvil tarjoaa sote-muutostukea, neuvontaa, lainsäädäntötyöhön vaikuttamista sekä verkostoja kokemusten vaihtamiselle ja yhteiselle vaikuttamiselle. Hyvil tekee yhteistyötä valtion hallinnon kuten ministeriöiden ja median kanssa. Hyvinvointialueiden yksittäisiä palvelunkäyttäjiä, potilaita ja asiakkaita Hyvil ei palvele.

Yhtiöllä on kolme päätehtävää:

1. Lainsäädäntöön osallistuminen ja vaikuttaminen
2. Neuvontapalvelut
3. Verkostojen ja muun yhteistyön mahdollistaminen

Ota meihin yhteyttä [neuvontapyyntölomakkeella](#).

Lisätietoja löydät <https://www.hyvil.fi/>

Ohjeita nuorisovaltuustotoimintaan
hyvinvointialueilla

Lähteitä

[Laki hyvinvointialueista](#)

Kuntaliiton ja Nuva ry:n [Ohjeita kunnan nuorisovaltuuston perustamiseen ja toimintasäännön laatimiseen](#)

[Nuva ry materiaalipankki](#)

[Nuorisovaltuustoselvitys 2023](#)

[Kohti nuorten hyvinvointialueita –hankkeen loppuraportti ja tilannekuva](#)

[Nuvalaisen käsikirja](#)

[Kuntien nuvien toimintasääntömalli](#)

Nuva^{ry}

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto

HYVIL